

Samtliga namn äro vanliga över hela det fornnordiska området. Om tillnamnet *skald* se U 29, 951 och S. B. F. Jansson i *Ny illustrerad svensk litteraturhistoria* 1 (1955), s. 13, 14.

Runttextens innehåll ger minnesvården karaktär av rättsdokument, i vilket det gäller för Udd att slå fast sonen Torstens tillgångar vid dödstillfället. Detta var av betydelse, om arvsförhållandena voro eller kunde väntas bli komplicerade. ÄVgL:s ärvdabalk ger flera exempel på invecklade arvskedjor och föreskrifter om tillvägagångssättet i sådana fall, då kvarlåtenskap genom ändrade familjeförhållanden och inestående arv skulle skiftas.

Ett samband mellan de båda inskrifterna Vg 2 och Vg 4 till följd av släktskapsförhållanden mellan de å stenarna namngivna personerna har förmodats av Beckman (*Fornvännen* 1925, s. 131 f.). Jungner har delvis kritiserat Beckman men delar i princip hans uppfattning. Med de båda inskrifterna Vg 2 och Vg 4 sammanställer Jungner dessutom i sina anteckningar den nu försvunna Vg 17. Resultaten av senare granskningar ge vid handen, att denna mening icke längre kan hävdas. Det torde icke finnas andra beröringspunkter mellan de olika monumenten än rent tekniska i vad gäller Vg 2 och Vg 4 (se Vg 2). Om Vg 17 kan däremot ingenting med visshet uttalas ens på den punkten.

Eks sn, kyrkan.

Under nr 1333 i *Runurkunder* (1833) anför J. G. Liljegren en runsten i Eks sn, som skulle ha haft sin plats i »V. kyrkoporten». Liljegren åberopar därvid »P. Thams Samlade Runstensritningar ur åtsk. Presters anteckningar». Den sistnämnda uppgiften har icke kunnat återfinnas, och stenen har förgäves eftersökts av H. Jungner 1934. Partierna kring porten äro nu överlimmade, och i sprickorna skymtar tegelsten. Enligt en anteckning av Liljegren, i sin helhet överstruken, på ett löst blad i ATA, skulle inskriften ha varit denna: *Nili : reste : denne : länge sten : efter Pirvin : son sine*. Avbildningar av den förmodade runinskriften saknas. Karaktären av runstenen torde vara mycket oviss.

5. Flistads sn, Magatan. Nu i Statens historiska museum.

Pl. 6, 7.

Litteratur: L 1336. Jonas Wollin, Brev t. K. Antikvitets Arkivet ⁷/₁₁ 1750, Arkivets svar t. Wollin ¹⁴/₁₂ 1750 (båda handlingarna i J. Peringskiöld, Monumenta 9); Petrus Tegnæus, Beskrifning öfver Flistads församling år 1784 (hs i Flistads kyrkoarkiv, avskr. i ATA); G. Brusewitz, Westergötland 1861, s. 88 (ATA); R. Andersson, Brev t. H. Hildebrand ²²/₁₀ 1900 (SHM 11.491 Bilaga), d:o t. Statens historiska museum ¹⁸/₈ 1901 (SHM 11.491 Bilaga); O. Almgren, PM t. Riksantikvarien ²²/₇ 1901 (SHM 11.491 Bilaga); C. Carlsson, Brev t. VHAA ³¹/₈ 1901 (SHM 11.491 Bilaga); S. Bugge, Flistad-Indskriften (i: ANF 18, 1902, s. 1), Norges Indskrifter med de ældre Runer, Indledn. (1905–13), s. 17, 26 f., 2 (1917), s. 475, 542, 555, 590, 3 (1914–24), s. 183 not 2; A. Noreen, Altisl. Grammatik (4 uppl. 1923), s. 378; Alexander Jóhannesson, Grammatik der urnordischen Runeninschriften (1923), nr 20; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 413; I. Lindquist, Sparlösastenen (Skrifter utg. av Vet. Soc. Lund, 1940), s. 128 noten; C. J. S. Marstrander, De nordiske runeinnskrifter i eldre alfabet (i: Viking 16, 1953), s. 219 f.; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 90.

Äldre avbildningar: Blyertsteckning (i J. G. Liljegren, Fullständig Bautil, ATA); G. A. Bohlin, foto 1901 (ATA, återgivet i Bugge a. a.).

Stenen finns nu i Statens historiska museum, inv. nr 11.491.

På 1750-talet tycks stenen ha stått kvar på sin ursprungliga plats. Man hade redan då uppmärksamheten fäst på de egendomliga runtecknen. Dåvarande borgmästaren i Mariestad, Jonas Wollin, skriver ⁷/₁₁ 1750 till K. Antikvitets Arkivet: »Wid bemelte Flistads pastorats kyrkioby står en pyramidisk hög sten, som efter den nu befundna liknelse har sådanna Characterer på sig ritade som N:o 2 [uppteckning] utvisar.» 1784 uppger P. Tegnæus stenen vara »lagd i stengården». Det är säkerligen denna placering, som J. G. Liljegren avser med uppgiften »I kyrkobyen, i en mur». G. Brusewitz sökte den förgäves 1861, men år 1897 återfanns den enligt O. Almgren »i en åker strax NV(?) om åbyggnaderna i Backgården (åt prestgården till)» på ett par fots djup i marken. »På platsen lär före storskiftets genomförande Flistad by ha legat och jordägaren Richard Andersson förmodade, att runstenen varit nedlagd som grundsten i en källare eller dyl.» 1901 tillfördes den Statens historiska museums samlingar.

Gnejs. Höjd 1,17 m., ristningsytans bredd 0,22 m., runornas höjd 5 cm. Dessa äro anbragta i en lodrät rad på en smalsida av stenen. Den av H. Jungner som bas betraktade bredändan av stenen är avbruten. Huruvida den avslagna delen av stenen haft ristning kan nu icke avgöras. Runornas läsordning är oklar. Läsas runorna nedifrån och uppåt, d. v. s. i riktning från bredändan mot spetsen, blir inskriften a priori otydbar. En motsatt läsordning — från spetsen och nedåt — har icke heller hittills resulterat i någon godtagbar tolkning, men då den tidigare diskussionen om inskriften har utgått från en sådan läsordning, har det ansetts lämpligt att här anteckna runorna i denna följd.

Inskrift:

ga - - rñrtgla₁₀ta₅

Till läsningen: Runorna äro djupt och kraftigt huggna. 1 **g** är säker; 2 **a** likaså, runan är av yngre typ än r. 10 och 12. Därefter följa två stavar (3–4), av vilka den högra är något svängd; möjligen skulle de kunna utgöra resterna av en **r**-runa. 5 **r** är säker. R. 6 är troligen **n**. R. 7 är binderuna av **r** och **t** med ensidig bst. 8 **g** och 9 **l** äro säkra. 10–12 **ata** äro säkra. I stenens nederkant finnas efter 12 **a** två fördjupningar på något större avstånd från varandra än bistavarna i 12 **a**.

Flistad-inskriften tilldrog sig redan på 1700-talet ett visst intresse genom att runorna, som Wollin uttrycker det, »befinnas olika med andra». Efter någon tvekan uttalar sig Antikvitetsarkivet den 14/12 1750 på Wollins hänvändelse angående inskriften: »Fragmentet på Flijstad stenen är sådant, at man icke derutur kan taga någon mening : utan at altför mycket låta imaginationen roa sig; och hos en alfwarsam läsare sielf blifwa löyelig.» I samma riktning gå synbarligen Jungners tankar, då han antecknar: »En förmodan att ristningen skulle vara urnordisk måste avvisas. ... Allt tyder på att ristningen i stället är en klåpares verk.» På C. J. S. Marstrander gör inskriften »intet tillitvekkende inntrykk», och den bör enligt hans mening framdeles »ikke nyttes for språklige eller historiske formål». Andra forskare ha godtagit inskriften som äkta. S. Bugge (*ANF* 18, s. 15) daterar den »til Tiden ved 750–775», A. Noreen (*Altisl. Gr.*, 1923, Anh. 19) till 700-talet. I. Lindquist betraktar den som »senurnordisk». Det är troligt, att denna tidsbestämning kommer sanningen ganska nära, men ett närmare tidfästande är i detta fall mycket vanskligt, då stor osäkerhet ännu vidlåder inskriften med avseende på sådana fundamentala ting som uppfattningen av runornas egendomliga former samt deras rätta ordningsföljd. Några runtecken äro av urnordisk typ, andra ha former, som höra hemma i den yngre futharken. En del runor ha dessutom synbarligen ristats upp- och nedvända. Ristningens placering lodrätt på en smalsida av stenen samt avsaknaden av ramlinjer visa reminiscenser från urnordisk ristningsteknik. Huruvida sedan ristaren verkligen varit en »klåpare» på runkunskapens område eller om han medvetet har vrängt skriften, är vanskligt att avgöra. Själva ristningstekniken har han tydligen behärskat, och i det avseendet skiljer sig icke Flistad-inskriften från andra, äkta runinskrifter.

Av det ovan anförda framgår, att Flistad-inskriftens särprägel omöjliggör en ens tillnärmelsevis säker tolkning. Att den tillkommit i gammal tid, torde emellertid vara sannolikt. Nedan refereras i korthet de olika tydningar, som under tidernas lopp sett dagen.

Den första kritiska granskningen av inskriften företogs av Bugge, som till sitt förfogande erhållit ett av G. A. Bohlin år 1901 taget foto jämte pappersavtryck och uppteckning. Bugges läsning skiljer sig från ovanstående därigenom att r. 1 och 8 betecknas »ikke som Lydtegn eller Bogstavtegn, men som Tegn, der skal fremhæve et følgende Navn, altsaa som et Slags Skilletegn», samt att stavarna 3–4 tillsammans uppfattas som urn. **m**. I runföljden **ama** ser Bugge samma mansnamn *Amr* som i Hynduljóð 18, i r. 6–7, som läsas **atr**, en sammandragen form av fsv. *æftir* samt i de avslutande runorna **lata** ack.-formen av ett mansnamn **Lande*. Innehållet uttyder han: »Aam (ridsede disse Runer, eller: reiste denne Sten) efter Lande». Bugge meddelar samtidigt A. Noreens dåvarande uppfattning av inskriften. Denne läser: **gamratrgla₁₀da₅**. Han ser enligt Bugge i de fyra inledande runtecknen ett mansnamn **Gam(m)r* härlett ur fågelnamnet samt i de fem sista runorna »en ældre Form af oldisl. *landa*, Akkus. af *lande* 'en fra samme Land', ligesom *glíkr* ær

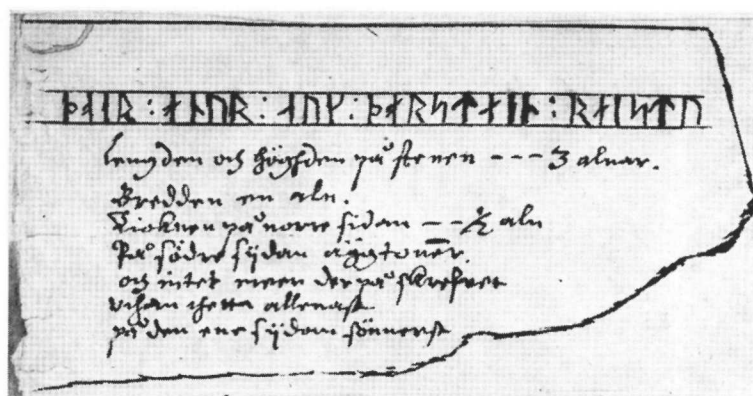

Fig. 9. Vg 6. Fägre sn, Fägre mo. Efter teckning av Rudberus.

äldre Form af *likr*», men Noreen »lader det uafgjort, om **glada** paa Flistad-Stenen er Appellativ eller Mandsnavn». Alexander Jóhannesson hänvisar till båda tydningarna. Senare, i *Altisl. Grammatik* (1923), s. 378, har Noreen övergivit uppfattningen av r. 11 som **d**. Han läser den nu som **t** och ger runföljden 8–12 **glata** en annan tydning: »*Glenta (dän. glente, schwed. dial. glänta Weih)», d. v. s. fågelnamnet 'glada'.

I. Lindquist (*Sparlösa sten*, s. 128 noten) finner på Flistad-stenen en förbannelseinskrift. Han läser **gaernarglata**, *Gairr nāer glata*, 'Ett »spjut» kommer att nå åverkaren'. Inskriftens sista ord **glata** sammanställer Lindquist med fisl. verbet *glata*. Om innebörden av »spjut» hänvisar han till sina a. a. s. 126 framförda synpunkter på innehållet i ÄVgL Rättslösabalken 5, § 1 och 2.

6. Fägre sn, Fägre mo.

Pl. 7.

Litteratur: B 966, L 1332. Ransakningarna 1667–1684 (tr. i VFT 4: 5–6, 1932, s. 104); J. Peringskiöld, *Monumenta* 9, bl. 17; G. Brusewitz, *Westergötland* 1861, s. 102 f. (ATA); P. A. Säve, *Berättelse* 1862, s. 148 (ATA, tr. i ATS 2, 1869, s. 137); O. Sjögren, *Sverige* 4 (1933), s. 417; *Handlingar* 1928, 1935 i ATA.

Äldre avbildningar: J. B. Rudberus, bläckteckning 1667 (i *Ransakningarna*); osign. träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 966); Brusewitz, bläckteckning (i a. a.).

Runstenen står rest i skogen 150 m. NNV om Stång Nolegården, 10 m. ÖSÖ om en liten körväg genom skogen. Platsen är belägen på den s. k. Fägre mo c:a 3,5 km. NÖ om Fägre kyrka och 1 km. SSV om vägskalet Jonsboda–Halna och Ekskog–Töreboda. Stenens placering tycks ha varit densamma redan på 1600-talet. Kyrkoherden i Lyrestad Jonas Benedikti Rudberus skriver 1667 i *Ransakningarna*: »Öster i Sochnen på Fägre mo i en lijdh står en Runsteen». Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »På Fägre mo i Westergötl.» (B 966: »I Fägred Sockn, på moen»; L 1332: »Fägre mo»).

Grå granit med svarta prickar. Höjd 2,05 m., bredd (vid runradens början) 0,60 m. Stenens övre del med slutet av inskriften är avslagen och synes ha saknats redan på 1600-talet. Vissa bevarade runor äro därjämte skadade genom stark vittring. Ristningsytan vetter åt V.

Inskrift:

pair : onuntr : auk : þorstin : raistu : s ...

5 10 15 20 25

Per Anundr ok Þorstenn restu s[ten] ...

»Anund och Torsten, de reste (denna) sten ...»